

Občanské právo procesní

Petr Lavický

25. 9. 2009

Obsah

- I. Civilní proces
- II. Civilní právo procesní
- III. Právo na spravedlivý proces
- IV. Principy civilního procesu
- V. Subjekty civilního procesu
- VI. Sporné řízení u soudu I. stupně

Část I.

Civilní proces

Význam soudního procesu

- Nestačí, že ve společnosti existuje právní řád; je nutno zajistit plné prosazení subjektivních práv
- Prostředkem ochrany subjektivních práv byla u primitivních národů **svépomoc**
- Nyní je zásadně jediným přípustným prostředkem ochrany práva **soudní proces**

Druhy soudního procesu

- Soudní proces byl původně jednotný a nediferencovaný; šlo v něm o projednání sporu
- Postupně se oddělilo soudnictví **trestní, správní a ústavní**
- Předmětem **civilního** procesu zůstaly **soukromoprávní vztahy**

Účel civilního procesu

- **Poskytování ochrany subjektivním soukromým právům a oprávněným zájmům**
 - Ochrana musí být
 - Spravedlivá
 - Rychlá (včasná)
 - Účinná
 - Hospodárná
- **Zajišťování objektivního právního řádu**
- Tyto cíle nelze chápat protikladně, ale souladně, neboť jeden bez druhého není možný

Druhy civilního procesu

- Nalézací řízení
- Vykonávací (exekuční) řízení
- Insolvenční řízení
- Rozhodčí řízení
- Zajišťovací řízení

Nalézací řízení I.

- Vede k vydání autoritativního soudního rozhodnutí, jímž soud **nalézá právo**, tj.
 - buď **deklaruje**, co je právem, nebo
 - **konstituuje** nový hmotněprávní vztah
- Realizace (výkon) subjektivního práva přiznaného rozsudkem **není** součástí nalézacího řízení

Diferenciace nalézacího řízení

Sporné	Nesporné
Rozhodnutí - deklaratorní	Konstitutivní
Reparační funkce	Preventivní funkce
Dvě strany v kontradiktorním postavení	Účastníci nejsou vzájemnými odpůrci
Dispoziční a projednací zásada	Zásada oficiality a vyšetřovací

Nesporná řízení

- Nespornou povahu má většina řízení upravených v hlavě páté části třetí OSŘ, např.
 - Řízení o **dědictví**
 - Řízení týkající se **nezletilých dětí** (péče soudu o nezletilé, osvojení atd.)
 - Řízení týkající se **zletilých osob** (prohlášení za mrtvého, řízení o způsobilosti k právním úkonům atd.)
 - Řízení ve věcech **obchodního práva** (např. ve věcech obchodního rejstříku)
- Nejde však o všechna řízení vypočtená v § 120 odst. 2 OSŘ

Řízení podle části V. OSŘ

- Přezkum rozhodnutí správních orgánů v soukromoprávních věcech
- Hybridní řízení, obsahující prvky nalézací i přezkumné činnosti

Vykonávací (exekuční) řízení I.

- **Nucená realizace exekučního titulu** v případě, že dlužník dobrovolně neplnil
- Prosazení povinnosti k plnění pomocí donucujících prostředků státní moci nebo alespoň pod její kontrolou
- **Předpoklady:**
 - Exekuční titul
 - Vykonatelnost (formální i materiální)
 - Doložka vykonatelnosti

Vykonávací (exekuční) řízení II.

- **Vykonávací řízení není další fází nalézacího řízení**
 - **Vykonávací řízení nemusí nutně nalézací řízení následovat**
 - **Ve vykonávacím řízení lze realizovat i jiné exekuční tituly**

Vykonávací (exekuční) řízení III.

- Právní úprava:
 - Část šestá OSŘ – Výkon rozhodnutí
 - Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a jejich činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Insolvenční řízení

- Insolvenční řízení v sobě zahrnuje různé způsoby řešení **úpadku**
- Úpadkem je situace, kdy dlužník (úpadce) má **více věřitelů** a
 - buď jeho pasiva převyšují aktiva (**předlužení**), nebo
 - je v **platební neschopnosti**
- Prvky nalézacího i vykonávacího řízení
- Od 1. 1. 2008 insolvenční zákon č. 182/2006 Sb.

Způsoby řešení úpadku

- **Konkurs**
- **Reorganizace**
- **Oddlužení**
- **Zvláštní způsoby** předepsané pro určité subjekty

Rozhodčí řízení I.

- Patří mezi alternativní způsoby řešení sporů (**ADR**); a to vedle zejména
 - Mediace
 - Konciliace
- Rozhodujícím orgánem není soud, ale **rozhodce**
- **Rozhodčí smlouva** – fakultativní smluvní **přenesení pravomoci** z civilního soudu na rozhodce

Rozhodčí řízení II.

- Výsledkem rozhodčího řízení je **rozhodčí nález**, který je pro obě strany **závazný** a může být exekučním **titulem**
- **Pomocná** (dožádání) a **kontrolní funkce** (zrušení rozhodčího nálezu, zastavení nařízeného výkonu) obecných soudů
- Právní úprava – zejm. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zajišťovací řízení

- **Předběžná opatření**
- **Prétorský smír**
- **Zajištění důkazu**, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví
- **Zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech**
- **Ochrana pokojného stavu (§ 5 OZ)**

Část II.

Civilní právo procesní

Civilní právo procesní

- Soubor právních **norem** a právních **zásad** upravujících civilní proces
- Civilní proces je společenský jev, civilní právo procesní představuje jeho právní úpravu
- Civilní právo procesní má **veřejnoprávní** povahu

Vznik civilního práva procesního

- **Součást práva hmotného** (ještě v polovině 19. století) – např. Savigny
- Fáze neorganického směřování procesních a hmotněprávních prvků (Windscheid)
- **Úplné osamostatnění** civilního práva procesního – jeho normy, instituty, pojmy a zásady již ani nepřímo **neobsahují žádné hmotněprávní prvky** a jejich vymezení má výlučně procesní povahu

Současné názory na vztah hmotného a procesního práva

- Občanské právo hmotné a procesní jsou dvě relativně samostatná právní odvětví
- Jejich vzájemný vztah popisují tři základní názorové proudy:
 - Směry **nadřazující procesní právo** právu hmotnému
 - Koncepce **nadřazující právo hmotné** právu procesnímu
 - Koncepce, podle nichž právo hmotné a právo procesní vstupují do složitých, ale vyvážených **funkčních vazeb** vzájemného působení a ovlivňování

Část III.

Právo na spravedlivý
proces

Spravedlnost v soudním rozhodování

- Spravedlivá aplikace hmotného práva
 - Není součástí práva na spravedlivý proces
- Spravedlivé řízení
 - Výlučně procesní obsah
 - Podstatou není právo na úspěch v řízení, ale zachování určitých zásad (dílčích oprávnění) garantovaných ústavním pořádkem

Prameny

- Čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod
 - Aplikuje se ve věcech týkajících se občanských práv a závazků nebo trestních obvinění (autonomní výklad)
 - Judikatura ESLP
- Čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech
- Hlava pátá Listiny základních práv a svobod

Komponenty práva na spravedlivý proces

- Právo na přístup k soudu
- Právo na účinné prostředky nápravy
- Přiměřená délka řízení
- Organizační principy
- Principy týkající se průběhu řízení

Organizační principy

- Nezávislost soudu
- Nestrannost soudu
- Princip zákonného soudce (včetně zřízení soudu zákonem)

Principy týkající se průběhu řízení

- Spravedlnost řízení (obecně)
- Princip plné jurisdikce
- Zásada rovnosti zbraní a zásady s ní související
- Právo být přítomen projednání vlastní věci
- Právo být slyšen
- Princip kontradiktornosti
- Ústavně konformní průběh dokazování
- Veřejnost a ústnost jednání
- Zásady týkající se rozhodnutí soudu

Část IV.

Principy civilního
procesu

Přehled zásad

- Zásada dispoziční x zásada oficiality
- Zásada projednací x zásada vyšetřovací
- Zásada kontradiktornosti
- Princip jednoty řízení (arbitrárního pořádku) x princip koncentrace řízení
- Zásada ústnosti
- Zásada přímosti
- Zásada volného hodnocení důkazů x legální teorie důkazní
- Zásada materiální pravdy x zásada formální pravdy

Zásada dispoziční

- **Řízení je v rukou účastníků**, nikoliv soudu
- Účastníci mohou tzv. **dispozičními úkony** nakládat (disponovat):
 - Řízením
 - Předmětem řízení
- Dispoziční úkony, jimiž se **nakládá řízením**
 - Žaloba, zpětvzetí žaloby, odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení
- Dispozice **předmětem řízení**
 - Vzájemná žaloba, změna žaloby, soudní smír
- Dispoziční zásada se typicky uplatňuje **ve sporném řízení**

Zásada oficiality

- Řízení je v rukou soudu
- **Soud je oprávněn zahájit řízení z vlastního podnětu a stanovit jeho předmět**
- Možnost účastníků činit dispoziční úkony je výrazně omezena
- Typicky se uplatňuje v řízení nesporném

Zásada projednací

- **Aktivita při zjišťování skutkového stavu je na sporných stranách;** tato aktivita se týká
 - Tvrzení rozhodných skutečností
 - Označování důkazů k prokázání tvrzených skutečností
- Povinnost tvrzení – břemeno tvrzení
- Povinnost důkazní – břemeno důkazní
- Uplatňuje se typicky ve sporném řízení

Zásada vyšetřovací

- **Odpovědnost za zjištění skutkového stavu nese soud**; je jeho povinností zjistit rozhodné skutečnosti
- Neuplatňují se břemeno tvrzení ani břemeno důkazní
- Používá se ve věcech vyjmenovaných v § 120 odst. 2 OSŘ (především nespory)

Zásada kontradiktornosti

- Dvojí význam:
 - Vystihuje postavení stran ve sporném řízení coby **vzájemných odpůrců**; jejich protichůdných zájmů se využívá při zjišťování skutkového stavu (subjektivní odchylka jednoho bude korigována tvrzením druhého) – odvětvová zásada
 - Právo účastníků (nejen sporného, ale i nesporného řízení) **vyjádřit se** ke všem skutečnostem, důkazům, návrhům a právním argumentům – součást práva na spravedlivý proces

Princip jednoty (jednotnosti) řízení

- Řízení tvoří jeden celek
- Posloupnost procesních úkonů není stanovena, určuje ji soud
- Řízení není rozděleno na určité fáze, do kterých by se soustředila možnost činit určité úkony (např. při uplatnění této zásady může účastník předložit nový návrh i v odvolacím řízení)

Zásada koncentrační

- V řízení jsou stanoveny určité úseky, v nichž je zapotřebí učinit určitý procesní úkon, jinak k němu soud nepřihlédne
- Platná úprava koncentrace řízení v OSŘ ve sporných věcech § 118b, § 250d

Zásada ústnosti a zásada písemnosti

- Zásada ústnosti – v procesu je relevantní pouze to, co účastníci před soudem přednesli ústně (např. klasický římský proces)
- Zásada písemnosti – to, co nebylo podáno v listinné podobě, jako by neexistovalo (pozdní římský proces, kanonický proces)
- V současnosti se žádná z těchto zásad neuplatňuje ve vyhraněné podobě; v řízení se vyskytují jak písemná podání, tak i ústní přednesy

Zásada přímosti

- Zásada přímosti v objektivním smyslu
 - Dokazování takovými důkazními prostředky, které umožňují co nejbezprostřednější poznání skutkového stavu
- Zásada přímosti v subjektivním smyslu
 - Soud smí přihlídnout pouze k důkazům, které provedl, a pouze tyto důkazy může hodnotit

Zásada volného hodnocení důkazů

- Zákon neukládá soudci, jakou důkazní sílu (věrohodnost) má jednotlivým důkazním prostředkům přiznat
- Uplatňuje se v současném civilním procesu (ve feudálním procesu naopak platila legální teorie důkazní)
- § 132 OSŘ

Zásada materiální pravdy

- Proces neklade žádné formální překážky zjišťování skutečného skutkového stavu
- **Poskytnutí ochrany skutečným subjektivním právům** je bezpochyby cílem civilního procesu; zjišťování skutkového stavu se však může dít pouze v souladu s principy a normami ovládajícími ten který druh civilního procesu

Část V.

Subjekty civilního
procesu

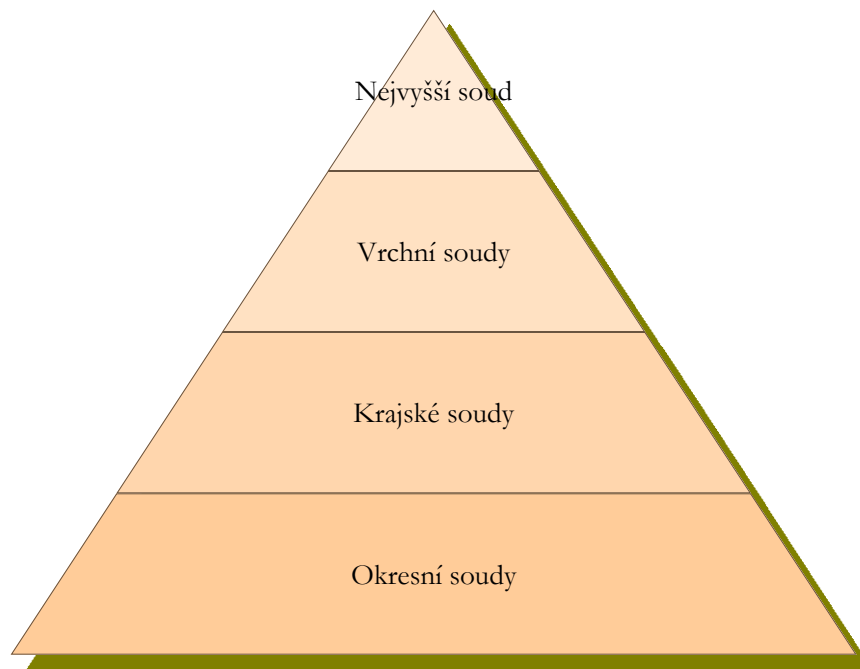

Přehled

- Procesní subjekty (subjekty řízení)
 - Orgány pověřené poskytováním ochrany
 - Soud
 - Rozhodce, rozhodčí soud
 - Účastníci řízení
 - Zvláštní subjekty řízení
 - Subjekty hájící veřejný zájem, popř. jiný zájem, odlišný od zájmu účastníku (např. státní zastupitelství)
 - Subjekty vykonávající pomocné funkce (např. správce konkursní podstaty, správce dědictví, správce podniku)
- Osoby zúčastněné na řízení

Soudy

Soustava civilních soudů

Pravomoc

- **Pravomoc soudů** – okruh věcí, které jsou soudy oprávněny a povinny projednávat a rozhodovat
 - Civilní
 - Trestní
 - Správní
 - Ústavní
- **Civilní pravomoc soudu** – okruh záležitostí, které jsou soudy oprávněny a povinny rozhodovat v civilním řízení soudním

Civilní pravomoc

- § 7 OSŘ
- Civilní pravomoc se vztahuje na:
 - Soukromoprávní spory
 - Jiné právní věci
 - Soukromoprávní povahy (nesporná řízení)
 - Veřejnoprávní povahy (např. detenční řízení podle § 200o)

Rozšíření a zúžení pravomoci

- **Rozšíření civilní soudní pravomoci** – oprávnění a povinnost soudu rozhodovat i v jiných než soukromoprávních věcech, tj. v záležitostech veřejného práva (např. detenční řízení podle § 200o)
- **Zúžení civilní soudní pravomoci** – její (zákonné) vyloučení pro některé záležitosti, které by do ní jinak patřily
 - rozhodčí řízení
 - katastr nemovitostí
 - rozhodování správních orgánů v soukromoprávních věcech (např. o námitkách proti vyřízení reklamace vznesené proti vyúčtování poskytnutých služeb elektronických komunikací)

Dělená a výlučná pravomoc

- **Dělená pravomoc** – soudnímu řízení musí obligatorně předcházet řízení u jiného orgánu (§ 8); podmínkou soudního řízení je bezúspěšnost předchozího řízení
- **Výlučná pravomoc** – předmět řízení nelze posoudit v řízení jiném, a to ani jako otázku prejudiciální
 - posouzení ústavnosti zákona Ústavním soudem [§ 109 odst. 1 písm. c) OSŘ]
 - posouzení, zda byl spáchán trestný čin, přešupek či jiný správní delikt, a kdo jej spáchal (§ 135 odst. 1 OSŘ)
 - otázky osobního stavu
 - tam, kde má soud rozhodnout konstitutivně

Zkoumání pravomoci

- Pravomoc je jednou z **procesních podmínek**
- Soud ji proto zkoumá kdykoli za řízení
- Rozhodnutí věci nenáležící do pravomoci soudu je důvodem žaloby pro **zmatečnost**
- Nedostatek pravomoci vyvolá **zastavení řízení** a postoupení věci příslušnému správnímu orgánu (účinky spojené s podáním žaloby, např. stavení lhůt, zůstávají zachovány)
- Nesouhlasí-li správní orgán s postoupením věci, je povinen podat návrh na rozhodnutí **kompetenčního sporu o pravomoc**; o něm rozhodne na základě zákona č. 131/2002 Sb. tzv. konfliktní senát

Příslušnost - přehled

- **Příslušnost** určuje **konkrétní** soud, který se má věcí zabývat (z civilní pravomoci pouze **obecně** vyplývá, které věci projednávají a rozhodují soudy v civilním řízení soudním)
- Druhy:
 - Věcná příslušnost
 - Místní příslušnost
 - Funkční příslušnost
 - Kauzální příslušnost

Perpetuatio fori

- Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou rozhodné **okolnosti, které tu byly v době zahájení řízení**
- Jejich pozdější změna nemá na příslušnost vliv (výjimkou je institut **přenesení příslušnosti**, např. § 177 odst. 2 ve věcech péče soudu o nezletilé)

Věcná příslušnost

- **Věcná příslušnost** – určuje soudy (článek soudní soustavy), které jsou příslušné projednat a rozhodnout věc jako soudy I. stupně [resp. který druh soudu (okresní, krajský, vrchní, nejvyšší) má věc projednat a rozhodnout]
- kritéria:
 - *ratio valoris* – hodnota sporu
 - *ratio causae* – povaha věci

Věcná příslušnost II.

- Nestanoví-li zákon jinak, jsou zásadně věcně příslušné v prvním stupni **okresní soudy**
- **Krajské soudy** jsou příslušné ve věcech uvedených v § 9 odst. 2 až 4:
 - Nehmotné statky
 - Sociální práva
 - Některé pracovní záležitosti
 - Záležitosti týkající se cizího státu
 - Obchodní věci
 - Insolvenční řízení a incidenční spory

Zkoumání věcné příslušnosti

- Věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoliv za řízení; jde o jednu z **procesních podmínek**
- O věcné příslušnosti rozhoduje výlučně **vrchní (Nejvyšší) soud**

Místní příslušnost

- **Místní příslušnost** – vymezuje rozsah působnosti mezi soudy stejného článku soudní soustavy
 - **Obecná místní příslušnost**
 - **Zvláštní místní příslušnost**
 - na výběr daná
 - výlučná
 - § 88
 - § 89 (místní příslušnost k řízení o spojených věcech a o vzájemné žalobě)
- Prorogace v obchodních věcech (§ 89a)

Zkoumání MP konalo-li se přípravné jednání (§ 114c)

- Do skončení přípravného jednání
 - Platí pro soud i pro účastníky
 - Nemusí jít o 1. procesní úkon v rámci PJ
 - Žalobce nedostatek MP namítnout nemůže
- Konvalidace nedostatku MP, nezjistí-li se do konce PJ

Zkoumání MP nekonalo-li se PJ

- Rozhoduje-li se bez jednání a nejde-li o platební rozkaz – před vydáním rozhodnutí
- Platební rozkaz (byl-li zrušen) – omezení vydáním rozhodnutí neplatí
- Rozhoduje-li se s jednáním
 - Předtím, než soud začne jednat o věci samé
 - K námitce účastníka při 1. procesním úkonu

Funkční příslušnost

- **Funkční příslušnost** – určuje, který soud rozhoduje o opravných prostředcích (§ 10, § 10a)
- O odvolání proti rozhodnutí okresního soudu rozhoduje krajský soud
- O odvolání proti rozhodnutí krajského soudu rozhoduje vrchní soud
- O dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu (vrchního i krajského) rozhoduje Nejvyšší soud
- O žalobě pro zmatečnost a žalobě na obnovu zásadně rozhoduje soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni (§ 235a)

Kauzální příslušnost

- Svěřuje projednávání věcí určitého druhu k tomu účelu zvláště určeným soudům, které však zůstávají součástí dané soudní soustavy
- Dříve Krajské obchodní soudy
- Nyní příslušnost Městského soudu v Praze ve věcech průmyslového vlastnictví podle § 6 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

Obsazení soudu

- V řízení před okresním soudem jedná a rozhoduje samosoudce, vyjma pracovních věcí, v nichž rozhoduje senát
- Krajský soud je obsazen
 - při rozhodování v I. stupni samosoudcem
 - při rozhodování o odvolání senátem
- Vrchní soudy i Nejvyšší soud rozhodují vždy v senátech
- Nesprávné obsazení soudu (vyjma případů, kdy namísto samosoudce rozhodoval senát), je odvolacím důvodem i důvodem žaloby pro zmatečnost

Účastníci řízení

Základní otázky

- Kdo je účastníkem konkrétního řízení?
- Je účastník způsobilý být účastníkem a má procesní způsobilost?
- Je účastník věcně legitimován?

1) Kdo je účastníkem řízení?

Definice účastníků řízení

- 1. definice: účastníky jsou **žalobce a žalovaný**
 - Platí ve **sporném řízení** (§ 90)
- 2. definice: účastníky jsou **navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno** (§ 94 odst. 1)
 - Platí pro **nesporná řízení**, která lze zahájit i bez návrhu
- 3. definice: účastníky jsou **navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje**

a) Účastníci sporného řízení

Definice účastníků (§ 90)

- Účastníci sporného řízení = **procesní strany**
 - Strana žalující
 - Strana žalovaná
- **Princip dvou stran v kontradiktorním postavení**
 - V každém sporu jsou jenom 2 strany
 - Zákaz sporu se sebou samým (např. žalovaný se stane dědicem žalobce)

Formální pojetí účastenství

- Strany jsou určeny ryze **formálně** (procesně) a **nezávisle na hmotném právu**
 - žalobcem je ten, kdo podává žalobu
 - žalovaným ten, koho žalobce označil v žalobě
- Hmotněprávní vztah **není** předpokladem účastenství; materiální pojetí účastenství ve sporu bylo překonáno na přelomu 19. a 20. stol.

Procesní společenství

- Podle toho, na které straně je několik účastníků
 - Aktivní společenství
 - Pasivní společenství
 - Obapolné společenství
- Podle povahy práv a povinností mezi účastníky
 - Samostatné společenství (§ 91 odst. 1)
 - Nerozlučné společenství (§ 91 odst. 2)

Vedlejší účastenství (intervence)

- Vedlejším účastníkem je **třetí osoba**
- Tato osoba má sama **právní zájem na vítězství strany**, kterou podporuje
 - Např. riziko regresu
- Procesní stranu podporuje svou **procesní činností**
 - Nesmí odporovat procesním úkonům hlavní strany

Hlavní intervence (§ 91a)

- Probíhá-li spor o určité právo nebo věc mezi dvěma osobami, může **proti oběma podat žalobu třetí osoba**, která má zato, že **právo či věc patří jí**
- V intervenčním procesu je třetí osoba žalobcem, na straně žalované vzniká procesní společenství účastníků řízení základního procesu
- Vyhoví-li soud hlavnímu intervenientovi, zamítne žalobu ze základního procesu

b) Účastníci nesporného řízení

2. Definice (§ 94 odst. 1)

- Účastníky jsou
 - **navrhovatel a**
 - **ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno;**
 - účastníky řízení o určení neplatnosti manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není, jsou pouze manželé
- Platí pro řízení, která lze zahájit **i bez návrhu** (viz § 81 odst. 1); je-li však v tomto řízení okruh účastníků výslovně vymezen, má tato úprava přednost (např. dědické řízení)

Změny v účastenství (§ 94 odst. 3 a 4)

- Neúčastní-li se řízení ten, o jehož právech a povinnostech se jedná, soud jej **přibere do řízení** jako účastníka
- Účastní-li se naopak někdo, o jehož práva a povinnosti v řízení nejde, soud jeho **účast ukončí**
- Účastenství se odvozuje od **hmotného práva**; to je možné jenom v nesporech, ve sporném řízení je to zcela vyloučeno

3. Definice (§ 94 odst. 2)

- Účastníky jsou
 - **navrhovatel a**
 - **ti, které zákon za účastníky označuje**
- Okruh účastníků je vymezen zákonem (např. dědické řízení, osvojení, úschovy, povolení uzavřít manželství)
- Mimo rámec nesporného nalézacího řízení se této definice využívá i v
 - Řízení podle části páté OSŘ (§ 250a)
 - Řízení o výkon rozhodnutí (§ 255)
 - Insolvenčním řízení (§ 14 odst. 1 IZ)

2) Způsobilost účastníků

Způsobilost být účastníkem řízení

- Způsobilost být účastníkem řízení (procesní subjektivitu) má
 - Ten, kdo má způsobilost k právům a povinnostem podle hmotného práva (viz § 7 OZ, § 6 a § 10 ZP), tj.
 - FO (včetně nascitura) a PO
 - Ten, komu ji zákon přiznává (třebaže není subjektem práva)
 - Např. správce daně

Zkoumání způsobilosti být účastníkem řízení

- **Procesní podmínka**
- Nedostatek způsobilosti být účastníkem je neodstranitelným nedostatkem procesní podmínky → **zastavení řízení**
- Dojde-li k její ztrátě v průběhu řízení, je v určitých případech možné **procesní nástupnictví** (§ 107)

Procesní způsobilost

- Způsobilost vést proces sám nebo prostřednictvím zvoleného zástupce, tj. způsobilost před soudem účinně samostatně jednat (tj. činit procesní úkony)
- Účastník má procesní způsobilost **v rozsahu, v jakém má způsobilost k právním úkonům** podle hmotného práva (§ 8 a násl. OZ, § 6 a § 10 ZP)
- Výjimečně
 - Má procesní způsobilost i ten, kdo není hmotněprávně způsobilý (např. § 186 odst. 3)
 - Ten, kdo je hmotněprávně způsobilý, nemá procesní způsobilost (§ 23)

Zkoumání procesní způsobilosti

- Podmínka řízení
- Nedostatek **lze odstranit**: soud je povinen zajistit, aby nezpůsobilý účastník byl zastoupen
 - Zákonným zástupcem (§ 22) nebo
 - Opatrovníkem (§ 176, § 192, § 29)

3) Věcná legitimace

Věcná legitimace

- **Aktivní věcná legitimace** – žalobce je nositelem subjektivního hmotného práva, které u soudu uplatnil
- **Pasivní věcná legitimace** – žalovaný je nositelem subjektivní povinnosti, které se po něm žalobce domáhá nebo která má být určena

Nedostatek věcné legitimace

- Věcná legitimace ve sporném řízení není podmínkou řízení ani předpokladem účastenství → její nedostatek nevede k zastavení řízení
- Věcná legitimace je předpokladem **důvodnosti (úspěšnosti) žaloby**; není-li dána věcná legitimace, soud žalobu zamítne (jde o meritorní, nikoliv procesní rozhodnutí)

Část VI.

Sporné řízení u soudu I.
stupně

Zahájení řízení

- Dnem, kdy soudu došla žaloba
- Druhy žalob
 - Na plnění
 - Statusové (ve věcech osobního stavu)
 - Určovací
 - Pravotvorné
- Náležitosti žaloby
 - Obecné (§ 42 odst. 4)
 - Zvláštní (§ 79 odst. 1)

Účinky zahájení řízení

- Procesní
 - Vznik procesního vztahu
 - Vznik překážky litispendence
 - Perpetuatio fori
- Hmotněprávní
 - Stavení běhu promlčecí lhůty (§ 112 OZ)

Přidělení věci

- Došlou žalobu
 - zapíše vedoucí soudních kanceláří do rejstříku,
 - přidělí ji spisovou značku a
 - v souladu s **rozvrhem práce** ji přidělí některému soudci (zásada zákonného soudce)

Příprava jednání I.

- Zkoumání procesních podmínek
 - Na straně soudu
 - Pravomoc
 - Příslušnost
 - Na straně účastníků
 - Způsobilost být účastníkem řízení
 - Procesní způsobilost
 - Průkaz plné moci
 - Věcných procesních podmínek
 - Existence návrhu na zahájení řízení
 - Zaplacení soudního poplatku
 - Negativních procesních podmínek
 - Překážka litispendence
 - Překážka věci pravomocně rozhodnuté

Příprava jednání II.

- Odstraňování vad žaloby (§ 43 odst. 2)
- Soud doručí žalobu žalovanému a vyzve jej, aby se ve věci písemně **vyjádřil**; výzva může být
 - prostá [§ 114a odst. 2 písm. a)]
 - kvalifikovaná (§ 114b); nevyjádří-li se → rozsudek na základě fikce uznání nároku
- Soud doručí vyjádření k žalobě žalobci a uvědomí jej o možnosti podat **repliku**

Příprava jednání III.

- Přípravné jednání (§ 114c)
 - Pokus o smír
 - Stanovení programu sporu
- Obstarání důkazních prostředků
- Stanovení termínu jednání
- Koncentrace řízení
- Následky nedostavení se
 - Zastavení řízení
 - Fikce uznání nároku

Jednání I.

- Zapisovatelka vyvolá věc a vyzve účastníky a jejich zástupce ke vstupu do jednací síně
- Soudce ověří osobní data osob zúčastněných na jednání
- Soudce zahájí jednání
- Soudce zjistí aktuální stanoviska stran (např. zda žalobce trvá na žalobě nebo ji bere zpět, zda žalovaný nárok neuznává)
- Soudce případně ještě jednou učiní dotaz, zda strany nevyřeší spor smírně

Jednání II.

- Žalobce přednese žalobu nebo sdělí její obsah
- Žalovaný přednese vyjádření k žalobě nebo sdělí její obsah
- Soudce sdělí výsledky přípravy jednání
- Soudce uvede,
 - která právně významná skutková tvrzení účastníků lze považovat za shodná, která zůstala sporná a
 - které důkazy provede
- Provádění důkazů

Jednání III.

- Závěrečné řeči
- Porada senátu, případně přerušení jednání v samosoudcovské věci
- Vyhlášení rozsudku
- Soudce vyzve sporné strany, aby se vyjádřily, zda se vzdávají odvolání
- Ukončení jednání

Rozsudek

- Druhy
 - Na plnění, statusové, určovací
 - Konstitutivní, deklaratorní
 - Konečné, částečné, mezitímní
 - Rozsudek pro uznání, rozsudek pro zmeškání
- Náležitosti - § 157
- Právní moc - § 159, § 159a
- Vykonatelnost - § 160 a násl.